

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ

Είχαμε πεί πώς αν χρειαζότανε, θα δίναμε ένα παράδειγμα μελέτης των κειμένων της ΥΔΡΙΑΣ. Λοιπόν, νομίζουμε πώς χρειάζεται: προτιμάμε όμως να θεωρήσουμε σ' ένα σύντομο πλάνο τη γλωσσική προπαρασκευή του μελετητή, χωρίς να επιχειρήσουμε να μπούμε στον χώρο του διαβάσματος του αναγνώστη.

Έτσι μονάχα και χωρίς ν' αποδίδουμε καμιά ιδιαίτερη σημασία σ' όσα ακολουθούν, χωρίς προπάντων να τα προτάσσουμε στα κείμενα, αποπειραθήκαμε μία κάπως εύρεια διαγραφή των γλωσσικών δεδομένων που πρέπει βασικά ή περίπου να χρησιμοποιήσει ο μελετητής. Τίποτα από τα παρακάτω δε δίνεται με πρόθεση «επιστημονικού» ύφους, κανένα σημείο των σημειώσεων αυτών δεν εκπροσωπεί παγιωμένες ιδέες. Είναι απλώς ένα παιγνίδισμα μπροστά στο έργο της μελέτης. Όταν διαβάσει όλα αυτά ο αναγνώστης, ως τα παρατήσει κι ως δει τα κείμενα: εκεί είναι η ΥΔΡΙΑ και πίσω της, μελετητές γλώσσας, εμείς.

Να λοιπόν μία γλώσσα παρούσα για να μελετήσουμε το γύρισμα: «τα δύο σου χέρια πήρανε — βεργούλες και με δειράνε»

—κι όλα τ' άλλα της ΥΔΡΙΑΣ.

1) Φυσικοί ήχοι καθ' εαυτούς ή του ανθρώπου, που δεν παριστάνονται απ' την ανθρώπινη φωνή: ήχοι που δεν αντιπροσωπεύει το συγκεκριμένο αλφάβητο με τα φωνήματά του: Παραμένουν στο φυσικό ή φυσιολογικό τους επίπεδο ή μένουν δεμένοι με τον φυσικό τους φορέα και μ' όσα σ' αυτόν δυνάμει ή ενεργεία, σύμφυτα ή αναλυμένα παρουσιάζονται. Μπορούν να καθοριστούν σαν: τόνος, ρυθμός, μορφή, ύψος, κίνηση, στάση, παύση, επανάληψη κλπ. υπό τη συγκεκριμένη σύλληψη δομής, φυσικής απλώς ή φυσικο-ανθρωπολογικής.

2) Ήχοι φυσιολογικοί συνειδητοί καθ' εαυτούς: ανάσα, πόνος, σπμα και τα μέλη του καθ' εαυτό ή εν σχέσει με το χώρο (θεωρούμενον έγγυς και ζώντα). Προσπάθεια, έργο (με ρυθμό, κίνηση κλπ. και ήχο έξω από το παραγόμενο). Ήχοι αδέσποτοι, τυχαίοι, που απομονώνονται. Ήχοι μιμητικοί γενικά. Ήχοι συναισθηματικοί. Μίμηση σκόπιμων ήχων. Κλήση, απογοητική, φοβέρα, κρούσεις στους ανθρώπους και στα ζώα (με παράλληλο προχώρημα και συνειδητοποίηση ρυθμού, τόνου κλπ., που στο βαθμό που συνειδητοποιούνται τείνουν να γίνουν αυθύπαρκτοι ή σε μικρές ομάδες να διακριθούν απ' την δεδομένως μία ζωή του ανθρώπου). Κάθε ανάλογος ήχος. Απομόνωση από ήχους που δεν λέγονται, άρχη διάκρισης της γλώσσας απ' τον κόσμο με σ' α τον κόσμο και γ' α τον κόσμο: ή κάποια σ' η μ α σ' ι α στις λέξεις τους δίνει τη δυνατότητα να δένονται με τ' άλλα και η γλώσσα γίνεται κάτι συνειδητό και ι με το μέσο του ρυθμού, του τόνου κλπ. Αναφορά σ' όλα τα ως έδω με σ υ ν ε ι δ η τ ή τη γλώσσα, άνεση συσχετισμού και γλωσσική αξιολόγηση ή απλώς χρήση των του ανθρώπου και του κόσμου με τρόπους ανάλογους με

τους πρώτους, παγίωση της γλώσσας σαν τ ο υ μέσου του ανθρώπου προς τον κόσμο, συνεισθηματική ανάπτυξη (μνήμη, μύθος, άρχη συναισθηματικής ατομικότητας, βασικά τοποθετημένης συναισθηματικά στον κόσμο), καταβολή των βάσεων της γλώσσας, απόδοση σημασίας στον κόσμο, σύλληψη του βάσει της γλωσσικής απόδοσης που αναπτύσσεται απ' το μύθο και στο σχήμα: ήχος και συνείδηση του — βιολογική βάση — μύθος — ο κόσμος έτσι παγιωμένος με τον άνθρωπο κοινωνικώς υπάρχοντα, όμιλούντα και ζώντα. Δυναμικός της γλώσσας προς κάθε κατεύθυνση, ατέρεια, δυνατότητα μεταβολής των πάντων — όμως σε αναφορά με τις γλωσσικές καταβολές που: ή μεταβάλλονται με (ως τις βασικές άρχες) πλήρη μετατροπή τους έδω ή εκεί, ή γίνονται σεβαστές, άλλως ή γλωσσική δύναμη μένει έκτός του ατόμου. Δυνατότητα εγκατάλειψης της συγκεκριμένης γλώσσας για τις άνωθεν γλωσσικές δυνατότητες, έπιστροφή έλευθερη στην μία υπάρχουσα ζωή—γλώσσα.

3) Λέξεις που αρχίζουν να εξατομικεύονται συνεδμενες με κίνηση, ρυθμό, τόνο κλπ. εν σχέσει με συγκεκριμένα υποκειμενα που τους αφήνουν ζωή (και μεταβολές ζωής μέσα στο γλωσσικό κύκλο), όπως έξ ύπαρξης διαγράφεται), δυνατότητα διαρκούς και σταθερής σημασιολόγησης, κίνηση των λέξεων σε πολύ ή λίγο ευρύ χώρο σημασιών (σχετικό με το ζωικό χώρο του ατόμου — ανθρώπου), που τους δίνει τη δυνατότητα π ρ ο σ ω π ι κ ή ς δυναμικής ύπαρξης αναφερόμενης στο υποκείμενο και τη ζωή. Ό γλωσσικός τους χώρος δίνει για τις λέξεις τη συνείδηση της ευρύτερης υπερατομικής δομής της φράσης, οι λέξεις τοποθετούνται στο χώρο φράσης που φέρνει σ' έπαφή σύγυρη δυο τουλάχιστον ανθρώπους. Ανάπτυξη της γλώσσας ανεμπόδιστη προς α υ τ ή ν την κατεύθυνση, πάντα παρούσες οι δυνατότητες της γλώσσας από την π λ ή ρ η σχέση με τον άνθρωπο (ζωή—μύθος—μεγάλα έργα), παρά τον έκφυλισμό σε λογικά σχήματα (π.χ. μαθηματικά, ατομικισμός, έξάρτηση απ' το εργαλείο). Οι λέξεις συνταγίζονται, παγιώνονται συνδέσεις και δυνατότητες για το τάδε διάστημα, πάντα δυναμικά, κατάληξη σ' όρισμούς (γραμματικές, συντακτικές κλπ.) δομικές μορφές. Άρχη των ά φ η ρ η μέ ν ω ν λέξεων που διαχωρίζονται απ' το ήχητικό τους κι άλλο νόημα και χάνουν το γλωσσικό τους βάρος, ή νόηση απέναντι στη γλώσσα, λέξεις δόλοκληρες ή σε τμήμα τους χωρίς σημασία, λέξεις με ήχητική σημασία, δυναμική τάση διαλυτική, κομμάτια λόγου έξω απ' το χώρο της φράσης — νόημα σε φράσεις τύπους.

4) Ή μουσικότητα, ο ρυθμός, ο τόνος, ή κίνηση κλπ. της δομής δημιουργεί τύπους φράσεων, που παγώνει ή επανάληψη και απομονώνει ή επιστημονική αντιμετώπιση της γλώσσας. Οι λέξεις εξατομικεύονται όλο και πιο πολύ στο βαθμό της ανάπτυξης της ατομικής συνείδησης. Γραφική παράσταση, ζωγραφική, παράλληλες μορφές «τέχνης» στο χώρο του μύθου και της μυθικής φύσης. Το τραγούδι συγκροτεί γλωσσικές μορφές με ιδιαίτερο τρόπο: τα δυνα-

γλώσσα που μιλιέται, που με τη ζωή του μπορεί να υπάρξει κάνοντας τον μορφή που δίνε ι ήχο, ρυθμό, μουσικότητα, ύψος, δλ' αυτά της γλώσσας; Ποιός Έλληνας μπορεί να μιλήσει έξω απ' τα ελληνικά, όποια είναι αυτά τα ελληνικά; Είναι τίποτα που θα μάς τ ά δείχνει όλα πιο καθαρά απ' το ότι λέμε τ ω ρ α τ ή χ τ ε σ ι ν ή και προχτεσινή ή ανθρώπινη φράση, λέξη; Ποιό αντικείμενο είναι πιο παλιό απ' τη λέξη; τη φράση; Ποιά πέτρα είναι πέτρα χωρίς τη γλώσσα που την κάνει δ ι κ ή μας, του κόσμου, ύπαρκτη; Ποιός υπάρχει χωρίς γλώσσα;

Για όλα όσα είπαμε παραπάνω, νομίζουμε πως όποιος πάει να ξεκινήσει από ένα κοντινό σημείο της γλώσσας, παίζει ένα τραγικό παιγνίδι: τη γλωσσική αυτοκτονία. Κι έπειδή, όπως και να το κάνουμε, ποίηση που δεν σαρκώνεται με γλώσσα δε γίνεται, λέμε πως για να κάνουμε έπιτέλους ελληνική ποίηση και λογοτεχνία και τέχνη,

θέλουμε γλώσσα. Κι αυτή η γλώσσα μπορεί να προέλθει από μελέτη της μιλούμενης γλώσσας των τραγουδιών, που έρχεται σαν αυτόνομο έκκομμα απ' την προφορική γλώσσα, τροφοδοτημένο μ' αίμα ανθρώπων ξεχωριστών κι άνω ν υ μ ω ν. Ό ποιητής που γ ρ ά φ ο ν τ α ς (άφω έτοιμοι είναι οι συγκεκριμένες τρωινές ζωής μας) μ ι λ ά ε ι ελληνικά, αυτός για μās είναι Έλληνας ποιητής. Κι έπειδή τέτοιο ποιητή που να κρατάει τέτοιο γλωσσικό βάρος μόνο το Σολωμό απ' τους πιο πολύ κοντινούς μας ξέρουμε, μελετάμε Σολωμό. Το δημοτικό τραγούδι όμως είναι πάντα ή χαρά και ή σπουδή μας. Κι αγωνιζόμαστε να τ ο μ ά θ ο υ μ ε, παλεύοντας γι' αυτό μ' όποιο τρόπο δρίσσουμε που να μη φαίνεται πως θα μάς άπατήσει. Κι ή ΥΔΡΙΑ είναι ένας τέτοιος τρόπος.

ΣΟΚΡΑΤΗΣ Α. ΣΚΑΡΤΣΗΣ

μάτων (π.χ. στην 'Ημέρα της Λαμπρής) και τραγουδιών.

ΓΕΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΦΡΑΣΕΩΝ

Τὸ τραγούδι ὁ ῥ' ἄ' ἀφ' ἑαυτοῦ μὲ τὴ δυνατότητα ἐπι-
εὐκαιρία ἐπανάληψης. Τὸ τραγούδι ἔναντι τῶν τῆς γλῶσ-
σας κι θσαν αὐτὴ δὲν λέει: οἱ λέξεις, οἱ φράσεις, οἱ δομεῖ-
φορτισθῶνται συναισθηματικά μὲ τὴν ἔνταση τῶν δυναμικῶν
παρχόντων στὴ γλῶσσα, (μουσικὴ, ρυθμός, κίνηση, κλπ.).
παγίωση λεκτικῶν συνδέσεων στίχος, ἐπανάληψη, στροφή
—τραγούδι μ' ἀρχὴ καὶ τέλος. Συνάντηση τοῦ τραγουδιοῦ
μὲ τὸν ἐπικό μῦθο. Ἀνάπτυξη ἀφηγηματικῆς στιχολογίας, με-
γαλειο τῆς ποίησης, ταύτισή τῆς μὲ τὴν κοινωνικὴ μνήμη,
μεταβίβαση τοῦ (ἐροτελεστικοῦ) μύθου στὰ ἀνθρώπινα
καί βασικά στὴν ποίηση καὶ στὶς δυναμικὰς μορφὰς τῆς
γλῶσσας. Λαχτάρα τοῦ ἀτόμου νὰ μιλήσει, νὰ εἰπεῖ τὰ
δικὰ του. Ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὑποκείμενο. Τὸ ὑποκείμενο μὲ
τὴ γλῶσσα ποὺ λέει ὁρισμένα θέλει νὰ πεῖ συναισθήματα,
γεύσεις, ζῆλ, δηλ. γλωσσικὰς μορφὰς δυνάμει ὑπάρχουσας·
ὁμορφία τῆς ποίησης. Μαζὶ τεχνητὴ φθορὰ τῆς γλῶσσας,
προσλήψη σ' ὁρισμένες γλωσσικὰς μορφὰς, γλωσσικὴ φθο-
ρὰ τοῦ ἀτόμου. Τὸ ἄτομο, ὁ συγκεκριμένος τοῦ χώρου καὶ
χρόνου, ἡ παλὶά γλῶσσα. Γλῶσσα, γλῶσσες, πολιτι-
σμοί, ὑποκείμενα μὲ ἰδιαίτερη γλωσσικὴ μνήμη, σωστή ἢ ἱ-
διόρρυθμη, ποὺ γίνονται γλωσσικοὶ παράγοντες.

‘Ο λόγος κληρονομία ἡ γλῶσσα πάντα παροῦσα, δυνατὴ σὲ μιὰ στιγμή. Μποροῦμε νὰ τῆς ζητήσουμε: δομὴ, μουσικὴ, ρυθμὸς, τόνο, κίνηση, νόημα, παύση, ἐπανάληψη, μέγεθος, δράση, χῶρο θέσης, ἀνθρωπιὰ, μῦθος, θέση ἀνάνυ-
μης καὶ οὐδέτερε πού ξυπνᾷ ἀν-εἰπώτες γλωσσικὲς μορ-
φές, πάντα μὲ τὸ δεδομένο πῶς τόσο λιγότερο ἀναλύεται
ὅσο αὐθεντικότερη εἶναι· πῶς ἡ ποίηση δὲν ἀναλύεται. ‘Η
γραφή θεωρεῖται παράστασις μόνο.

ΓΕΝΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ

ἄ-ἄ-ἄ, φφφ, σσσ, μμμ.
 ἄαα! ὠῶῶ! ἕεε! οὐουου!
 οὐφ! ὠχ! ἄχ!
 γγάπ! πάπ! ντάπ!
 οὐφ-ὠγ! τάχ-τάχ- τάχ-τούχ.

γκρρρ! μπρρρ! τρρρ! νιάααου! μπέεε! δθ-δθ (άρχαλοι)
 ἄχου! χά-χά-χά! ιώ! ιού! θαθαί!
 τάμ, τάμ-τάμ, ντίν-ντίν, λará-λará, τράλα-λά, ντεργκέ
 (ἀπὸ παιδ. τραγ.) (σαλίγκαρε) — μαλίγκαρε, γελι-
 γελώνα (άρχαλο παιδ. τραγ.) ὅπα! ἀμάν! μπρός! ἔλα!
 δός του! ἴθι! δεῦρο! τήνελλα, θρεττανελό (άρχατες λέ-
 ξεις χωρὶς νόημα). ἐλελελεῦ (Ἀριστοφ.). Ἰακχ', ὦ
 Ἰακχε! Μπράβο. Θέ μου!
 ἦ!

Με πόσους τρόπους μπορεί να προφερθεί και πώς να νοήματα μπορούμε εμείς να του δώσουμε;

Καλός.

Πόσα νοήματα, αποχρώσεις μπορεί να πάρει ανάλογα με τον τονισμό, τους κύριους τόνους της φράσης, τη θέση του, το ρυθμό, τη συγκεκριμένη λέξη που πάει μαζί του, τις ποικιλίες των τονισμών ανάλογα με τις παύσεις, την έμφαση, τη μουσική κλπ. κλπ.; Μερικά παραδείγματα:

Καλὸς εἶσαι! Τί καλὸς πού εἶσαι! (Παράδωλε τὸ κά-
ποιο ψεύτισμα: τί καλὸς ὀπούσαι!). Καλὸς εἶσαι κι ἐ-
σύ! Καλὰ τώρα... Καλὰ-ξί καὶ ξερὸ! Καλὰ τὰ λῆσι!
Καλὰμια καὶ παλούκια! Τί καλὰ μᾶς φέρνεις; Φορᾷ:
τὰ καλὰ του. Στέκει ὁ Σουλγιώτης ὁ καλὸς... Κλπ.

Μπορούμε να δοκιμάσουμε έτσι με παραδείγματα λέξεων, τύπους, τόνους, μουσική κλπ. φράσεων και να πάμε στη μουσική, στίχων (π.χ. δεκαπεντασύλλαβου) και ποιη-

*Ας προσπαθήσουμε να «έρμηνεύσουμε» ή ν' αναλύ-
σουμε τη σημασία, τόν ήχο, τὸ ρυθμὸ κλπ. στὰ παρακάτω
παραδείγματα φράσεων — κι ἂς μελετήσουμε τίς ποιητικές
τους δυνατότητες.

Τί τρέχει; τί καινόν; (ἀρχαῖο). Τί γίνεται;

Πῶς πάει; Τί μοῦ κάνεις;

Μάτια! Γλύκα μου! Ἀγάπη μου! Κόρη μου! Μάννα μου! Καλέ μου! Ποιὸς εἶσαι, καλλέ!

Δέν είναι καλὸς γιὰ τίποτα. "Ο,τι δρέξει ἄς κατεδάσει!

"Ο,τι θυμᾶσαι χαίρεσαι.

Ποῦ τὸ πᾶς, δηλαδή;

Τώρα μάλιστα! Κάλλιστα γε! (ἀρχαῖο)

παγωτάαα! παγωτατζήηηης!

Μίλα καλά!

«Π ύγεία! πρώτα! Γεια μου πλούτη μου! Τι γὰ τὰ κά-
νεις τὰ λεφτά;» Όταν ξγῶ τὴν ὑγείά μου...

Χτύπα ξύλο! Θά τοῦ πιῶ τὸ αἷμα! Ἔπρεσε ὁ οὐρανὸς καὶ μετὰ πλάκωσε. Νὰ στυλωθεῖ ἡ καρδιά μου!

Δὲν τό ἔγω πῶς πεθαίνω, ὅσο ζῶ κι ὅσο μαθαίνω.

"Ανθρωπο βλέπεις, καρδιά δὲ γνωρίζεις. —Γιὰ σιωπὴν, γιὰ κοιμῶς. —Δὲν ἔδωγες γρῦ. —Εἴναι ἀνάλατος.

Ἐγγαστρώθη τὸ βουρὸ καὶ ἐγέννησε πογτίκι (ᾠδινεν ἕ-
ρος καὶ ἔτεχε μὲν).

ρος και έτεκε (μυθ). — Εφτάσε το μαχαίρι στο κόκκαλο. — Θέρος, τρύγος, πόλεμος (δές τή μυθολογία). — Κάλλιο γάει πού κρατεί παρό γάει πού κυριεύει. Μ.

Καλλίο χέρι που κρατεί παρά χέρι που γυρεύει. — Μ' ένα κεφάλι γεράζει ο άνθρωπος... — Ο μοναχός όταν πίνει ξύλο πίνει. — Η μάχη είναι ο έρωτας.

πέφτει δὲν κλαίει. — Παίνα τὸ δοῦνδ κι ἀγόραζε τὸν
κάμπο. — Στὸ ζουμὶ ζουμὶ δὲ μπαίνει. — Τὰ λαγήνια.

τσακίζονται καὶ τὰ πηγάια δὲ σπύβουν. —Τ' Λυγού-
στου τὰ βοριάσματα τὸ Μᾶν ἀναθυμιοῦνται. —Τρεῖς τὸ

λάδι, τρεῖς τὸ ξεῖδι, κι ἕξη τὸ λαδοῦξειδο. — Ὁ Χάρος
τὸν παρακαλεῖ κι ἐκεῖνος καμαρώνει.

Μελέτησε τὴν τεχνικὴν, τίς δυνατότητες τῶν παροιμιῶν καὶ παροιμιῶν ἐκφράσεων· μαζί, τῶν καθημερινῶν «περί-εργων» φράσεων).

ΛΕΞΗ—ΦΡΑΣΗ—ΠΟΙΗΣΗ.

Παναγιά μου! Παναγιά μου!

Χριστός! Χριστέ μου!

Χριστὸς καὶ Παναγία! Χριστὸς καὶ Παναγία! Χριστέ
(μου) καὶ Παναγία μου!

Μαρία! Μαρία μου!

—Μαρία μου,

Χριστέ και Παναγία μου! (δημοτικό γύρισμα)

Boé!

Βρὲ σεις!

Βρέ σεϊς! Βρέ σεϊς!

Χάρισμά σου! Χάρισμά σας!

—Βρέ σεις, βρέ!

ἔρὲ σεῖς, ἔρέ!

γάρισιμά σας τὸν τζίδρέ! (δημ. ἐργατικό).

Στά δύο παραπάνω παραδείγματα δε φαίνεται πολύ η διαφορά ανάμεσα στην καθημερινή κουβέντα και στο τραγούδι, αλλά ύ π ά ρ χ ε ι (δομή — ολοκλήρωση τραγουδιού με στίχους που αρχίζουν και τελειώνουν, ομοιοκαταληξία, ρυθμική τρόπη του λόγου και παύσεις κλπ.).

Τὸ παροκάτω εἶναι παράδειγμα πού δείχνει τὴ μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ τραγούδι — ποίηση καὶ στὸν καθη-

Ἀλκαῖος

1

μαρμαίρει δὲ μέγας δόμος χάλκῳ· παῖσα δ' Ἄρη κεκόσμη-
(ται στέγα
λάμπραισι κυνίαισι· κὰτ τὰν λεῦκοι κατύπερθεν ἵππιοι
(λόφοι
νεύουσιν κεφάλαισιν ἀνδρῶν ἀγάλματα· χάλκισι δὲ πασ-
(σάλοις
κρύπτοισιν περικείμενα λάμπραι κνάμιδες, ἄρκος ἰσχύρῳ
(δέλεος,
θόρρακές τε νέω λίνω κούλαι τε κατ' ἄσπιδας θεδλήμεναι,
πάρ δὲ Χαλκιδικαὶ σπάθαι, πάρ δὲ ζώμματα πόλλα καὶ κυ-
(πάσσιδες,
τῶν οὐκ ἔστι λάθεσθ', ἐπεὶδὴ πρῶτιστ' ὑπὰ Γέργον ἔστι-
(μεν τόδε.

2

Ἄσυννέτημι τὸν ἀνέμων στάσιν·
τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κύμα κυλινδεται,
τὸ δ' ἔνθεν ἄμμες δ' ὄν τὸ μέσσον
ναὶ φορήμενα σὺν μελαίῳ

χείμωνι μόχθεντες μεγάλῳ μάλα·
πῆρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει,
λαῖφος δὲ πᾶν ζάδηνλον ᾗδῃ
καὶ λάκιδες μεγάλαι κατ' αὐτό,

χόλαισι δ' ἄγκονναι·

Τὸ δ' ἡῦτε κύμα τὸ προτιάνεμον

μερινὸ λόγῳ, οἷς πάγιες συγχρονικὲς ἰδέες κλπ. Στὸ λόγῳ
του ἐπιδιδόνουν λεκτικοὶ τρόποι, μῦθοι, αἰσθημα, τόνοι κλπ.
πού δίνουν ἅ λ λ η σημασία στὸ τωρινό:

Τ' ἄ χέρια σου.

Μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ μὲ ποικίλους τρόπους τόνου, ὕφους,
αἰσθηματος κλπ.

Τ' ἄ δυό σου χέρια.

Μπαίνει κιόλας σὲ ἄλλο ρυθμὸ λόγου· «γραμματικά»,
εἶναι δυνάμεις, ἐπιδίωξη τοῦ ἀρχαίου «χεῖρε»· τὸ «σου» ἔχει
ἀλλάξει καὶ τὸ ἴδιο ἔγινε μὲ τὸ «τά».

Πήρανε.

Ποικιλία σ' ἄλλο χώρο, π.χ. ἄς δοῦμε τὸν ἀφηγηματι-
κὸ — τρυφερὸ τόνο.

Βεργούλες.

Καθ' ἑαυτὸ σημαίνει μὲ ἀμεσότητα τρυφερότητα· ἡ
ἐ κ λ ο γ ῇ τῆς λέξης προετοιμάζει, ὑποσημαίνει, μεταφέ-
ρει σὲ δράση παρούσα καὶ προσωπική. Μαζί μὲ τὸ «πήρα-
νε» ἐνισχύει τὴν τρυφερότητα καὶ ἐτεραιώνει τὸ αἰσθημα ἡ
σχέση «πήρανε - βεργούλες» μὲ τὴν ἀντίθεση, τὴν κίνηση,
τὸ σχῆμα τοῦ γνωστοῦ ἀντικειμένου, πού φέρουν κιόλας
οἰκεία διώματα (παιδικότητα, χάρη, κλπ.)· ἡ μουσικὴ μὲ
τοὺς ἐμφαντικούς τόνους οἷς οἰκείες καὶ οἰκεῖα δοσμένες
λέξεις γίνεται ζωντανὴ καὶ εὐχάριστη — κλπ.

Μὲ δέιρανε.

Ποικιλία τρόπων, μὲ τὰ δεδομένα τοῦ «δείρανε», πού
σὰ λέξη δὲ σημαίνει «θαρέσανε» (ἀρχαῖο «δέρω») παρὰ μό-
νο μ' αἰσθημα τρυφερότητας. Ἄν μπεῖ κι ἕνα «καί» μπρο-
στά, ἐπιτείνει τὴν ἀφηγηματικὴν τῆς ὥρας ἱστοριοῦ-
λας, τὸ αἰσθημα, δίνει ποικιλία στὴ μουσική. Κι ὅλο μαζί:

Τ' ἄ δυό σου χέρια πήρανε

βεργούλες καὶ μὲ δέιρανε,

εἶναι στίχοι, δένονται, ἔχουν μουσική, αἰσθημα, δομὴ κλπ.
κλπ. καὶ ἀφίνουν ἕνα ὑπόλοιπο θαυτάτου αἰσθηματος πού
μπαίνει θαυτά καὶ ἐξαντλεῖ τὸ γλωσσικὸ θέμα πλήρως, σὲ
βαθμὸ πού σοῦ μένει γι' ἀντίδραση ἡ κίνηση, ὁ ἐνθουσια-
σμός, ἡ συγκίνηση, τὸ δάκρυμα! Σὲ ποῖο βαθμὸ εἶναι ἄ-

στείχει, παρέξει δ' ἄμμι πόνον πολλόν
ἀντλήν, ἐπεὶ κε νᾶος ἔδθα.

3

Πέτρας καὶ πολίας θαλάσσας
τέκνον
..... ἐκ δὲ παῖσας
χαύνοις φρένας, ἃ θαλασσία λέπας.

4

Φαίακες ὀρράνων σταγόνων γένος.

5

Ἰόπλοκ' ἄγνα μελλιχόμειδε Σάπφοι,
θέλω τι Γείπην ἀλλά με κωλύει αἰδώς.

6

Δέξαι με κωμάσδοντα, δέξαι, λίσσομαί σε, λίσσομαι.

7

Ὅρνιθες τίνες οἷδ' ὠκεάνω γᾶς τ' ἀπὺ περράτων
ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδερμοι τανυσίπτεροι;

8

κάδθαλε τὸν χείμων', ἐπὶ μὲν τίθεις
πῦρ, ἐν δὲ κέρναις οἶνον ἀφειδέως
μέλιχρον, αὐτὰρ ἀμφὶ κόρσῃ
μόλθακον ἀμφιδύω γνόφαλλον.

9

ἀλλ' ἀνήτω μὲν περὶ ταῖς δέραισι
περθέτω πλέκταις ὑπαθύμιδας τις,
κάδ δὲ χεῦάτω μύρον ἄδου κατ' τῷ
στήθεος ἄμμι.

μεση ἡ δράση τοῦ μῦθου (δάρσιμο μὲ κλαδιά: γονιμότητα,
εἰρεσιώνη, δέντρο τῆς ζωῆς κλπ. κλπ.); Καὶ σὲ ποῖο θα-
υμά ἐξηγεῖται ἡ συγκίνηση (ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξηγηθεῖ)
μὲ τὴν ἀποκάλυψη τῆς τόσο εὐγενικῆς δοσμένης σεξουαλι-
κότητας (χωρὶς νὰ καταφύγουμε στὴν ψυχολογία κλπ.). Κι
ὅλα, ὅλα αὐτὰ πού λέμε κι ὅσα θὰ ἴεγε ἀκόμη κανεῖς,
ἔχουν κ α μ ι ἃ σχέση μὲ τὸ ἀ π ὅ λ υ τ ο τῆς ποιητικῆς
γλώσσας τῆς ἀληθινῆς ποίησης; Φτάνει ἡ τωρινὴ μου γλώσ-
σα νὰ ἐξαντλήσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ πολλὰ καὶ παλιὰ τῆς γλώσ-
σας;

Ἄς μελετήσουμε λοιπὸν ἀπ' τὴν ἀρχὴν γλωσσικὰ μό-
νοι μας, γιὰ νὰ κάνουμε (ἂν μπορέσουμε) γλώσσα:

Τ' ἄ δυό σου χέρια πήρανε

βεργούλες καὶ μὲ δέιρανε.

Ἦ ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις:

ταῖρι, συγχόρμισσα - δάμαρ, ἄλοχος.

γυρογιάλι-αἰγιάλος.

πικρὸ βόλι — πικρὸς ὀιστός.

ψηλὰ δουνά, θάλασσα πλατεῖα - οὔρεα σκιόεντα, θάλασ-
σα ἰχθύεσσα. Κλπ.

Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα πιά ἄς θεωρήσουμε τὰ περὶ γλώσ-
σας, «δημοτικῆς» καὶ «ἀστικῆς» καὶ «καθαρεύουσας» καὶ
«ἀρχαίας» καὶ «ἐξένων γλωσσῶν» κλπ. Ἡ ΥΔΡΙΑ προτείνει,
ἀντὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ, νὰ διαβάσουμε καλὰ ἑλληνικά, ἑλλη-
νικά πού εἰ π ὅ θ η κ α ν καλὰ καὶ πού μποροῦν νὰ μᾶς
δείξουν (μαζί μὲ τὴ ζωῶν καθημερινὴ γλώσσα, ὅποια κι ἂν
εἶναι κι ὅπως κι ἂν ἐξελισσεται φ υ σ ι κ ὴ) πῶς μπορούμε
νὰ π ο ὦ μ ε κι ἐμεῖς μιὰ στάλα ποίηση, λογοτεχνία γενι-
κά, νὰ κάνουμε ζωγραφικὴ κλπ. Δὲ θὰ πρέπει ὅμως νὰ ξε-
χάσουμε οὔτε στιγμή ὅτι εἴμαστε ἕνας μέσα στοὺς ἄλλους,
ὄχι ὁ ἐκλεκτός, ἀλλὰ ἕνας «Ἕλληνας πού ἐρχεται ἀπ' τὸν
τάδε καὶ τοὺς τάδε καὶ τοὺς ἄλλους ἐκείνους, πού ὅ λ ο ι
εἶναι δ ι κ ῆ του ὑ π ο χ ρ ε ω τ ι κ ῆ ὑπόθεσης. Καὶ πῶς
αὐτοὶ οἱ «Ἕ λ λ η ν ε ς ἦταν αἰγούρα ἄ ν θ ρ ω π ο ι.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ Α. ΣΚΑΡΤΣΗΣ